

TÜRKİYE’DE EKONOMİK BÜYÜME, ENFLASYON VE YÜKSEKÖĞRETİME KATILIMIN GENÇ İŞSİZLİK ÜZERİNE ETKİSİ¹

Tuba ÇİÇEK ²
Şerife Deniz KOLAT ³

Received (First): 16.04.2025

Accepted: 30.04.2025

Atıf/©: Çiçek, T. ve Kolat, Ş., D., (2025). Türkiye’de Ekonomik Büyüme, Enflasyon ve Yükseköğretime Katılımın Genç İşsizlik Üzerine Etkisi. *Journal of Public Economy and Public Financial Management*, 5(1), 75-88.

Özet

Son yıllarda tüm ülkelerin karşılaştığı en temel makroekonomik sorunların başında işsizlik gelmektedir. Özellikle genç işsizlik rakamlarında görülen artışlar bu konuyu yeniden gündeme getirmektedir. Gençlerin ekonomik hayata kazandırılması ve genç işsizliği azaltmaya yönelik politikalar oluşturulması toplum refahında genel bir artışın yanı sıra daha istikrarlı bir ekonomik ortamın oluşmasına olanak sağlayacaktır. Bu çalışma genç işsizlik, ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğrenime katılım arasındaki ilişkiyi İstatistiki Bölge Düzeyleri Sınıflandırılmasına (İBBS) göre 26 Düzey II bölgesinde 2005-2021 yıllarını kapsayan dönemde yıllık verileri kullanarak araştırmaktadır. Çalışmada değişkenler arasındaki ilişki dinamik panel veri modeli yardımıyla incelenmektedir. Elde edilen bulgular genç işsizliği bir önceki dönem değeri ile ekonomik büyümenin genç işsizliği açıklamakta istatistiksel olarak anlamlı ve teorik beklenti ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Buna karşın enflasyon ve yükseköğrenime katılım oranı ile genç işsizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Ekonomik Büyüme, Panel Veri Analizi

JEL Kodu: E24, J64, O40, C33

THE IMPACT OF ECONOMIC GROWTH, INFLATION AND HIGHER EDUCATION PARTICIPATION ON YOUTH UNEMPLOYMENT IN TÜRKİYE

Abstract

Recently, unemployment has been one of the most fundamental macroeconomic problems faced by all countries. Particularly the increases in youth unemployment figures have brought this issue back to the agenda. The integration of young people into the economic life and creating policies in order to reduce youth unemployment rate will lead to general increase in welfare and also provide more stable economic environment. This study investigates the relationship between youth unemployment, economic growth, inflation, and higher education participation by using annual data from the period of 2005-2021 in 26 NUTS II regions according to the Statistical Regional Classifications. The relationship between variables is analyzed by using dynamic panel model. The findings show that the relationship between previous period value of youth unemployment and economic growth is statistically significant and consistent with theoretical expectations in explaining youth unemployment. However, there is no statistically significant relationship has been found between youth unemployment, higher education participation and inflation.

Keywords: Youth Unemployment, Economic Growth, Panel Data Analysis

JEL Codes: E24, J64, O40, C33

¹ Bu çalışma Tuba ÇİÇEK tarafından Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Şerife Deniz KOLAT danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi, tubacicek719@gmail.com ve ORCID: 0009-0002-8759-9564

³Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, serifedeniz.us@batman.edu.tr ORCID:0000-0002-7831-7150

1. GİRİŞ

İşsizlik sorunu günümüzün küresel ekonomisinde gelişmişlik düzeyleri fark etmeksizin bütün ülkelerin temel sorunu haline gelmiştir. İşsizliğe neden olan faktörler ülkelere göre değişkenlik göstermekle birlikte bu durum işsiz bireyler üzerinde sosyoekonomik baskı oluşturabilmektedir. Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) vb. kuruluşlara göre; 15-24 yaş arası kişiler genç nüfusu oluşturmaktadır. Genç nüfusun istihdama katılamaması ise genç işsizliği ifade etmektedir (ILO, 2021). Türkiye geliştirmekte olan ülke gruplarında yer alan ve genç nüfus oranı yoğun olan ülke özelliği taşımaktadır. Fakat TÜİK verilerine göre ülkede genç nüfusun yoğun olmasına karşın genç işsizlik oranlarında son dönemlerde meydana gelen artışlar dikkat çekmektedir (TÜİK, 2024). Bu durum, ekonomik ve sosyal istikrarı tehdit eden bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Genç işsizlik, yalnızca istihdam eksikliklerini değil, aynı zamanda toplumsal huzursuzluk, ekonomik verimsizlik ve sosyal uyumsuzluk gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Türkiye, dinamik ve genç nüfus yapısı ile dikkate değer bir ülke olmasına rağmen, genç işsizlik oranları, ekonomik büyüme ve enflasyon gibi makroekonomik göstergelere bağlı olarak zaman zaman endişe verici seviyelere ulaşmaktadır (Tansel ve Taşçı, 2018: 2-39). Genç işsizlik, yalnızca Türkiye için değil, dünya genelinde birçok ülkenin karşılaştığı yapısal bir sorundur. Gençlerin işgücüne katılım oranı, sadece ekonomik büyümenin değil, aynı zamanda eğitim politikaları, işgücü piyasası dinamikleri ve enflasyon oranları gibi makroekonomik unsurların etkisi altında şekillenmektedir (ILO, 2021: 15-30).

Bu çalışmanın amacı ekonomik büyüme, enflasyon, yükseköğretime katılımın ve genç işsizlik arasındaki ilişkinin bölgesel bazda (NUTS II düzeyi) incelenmesidir. Şu ana kadar yapılan pek çok çalışmanın işsizlik, büyüme, enflasyon ve yükseköğretim arasındaki ilişkiye odaklanmış olmasına rağmen Türkiye için bölgesel bazda yürütülen çalışmalara veri yetersizliği nedeniyle pek rastlanamamıştır. Bu nedenle araştırmanın daha sonra yapılacak olan çalışmalara dayanak olması vasıtasıyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma genç işsizlik konusunun NUTS II düzeyinde farklı değişkenler bağlamında inceleniyor olmasıyla mevcut literatürden farklılaşmaktadır. Özellikle son 20 yıldır yükseköğretim alanında gözlemlenen politika değişimlerinin hem bölgesel inovasyonu artırması hem de yükseköğretime katılımı artırması sayesinde genç işsizlik oranında bir düşüş beklenmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Enflasyon ve İşsizlik

Enflasyon ve işsizlik değişkenleri arasındaki ilişkiyi gösteren Phillips eğrisi ilk defa William Phillips tarafından ortaya atılmış ve değişkenler arasında negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Ünal, 2019: 5-164; Phillips, 1958: 283-299). Samuelson ve Solow (1960: 177-194) 1934-1958 yıllarını kapsayan ABD için yaptıkları çalışmada enflasyon ve işsizlik oranı arasında benzer bir ilişkinin olduğu sonucuna varmışlardır. Ancak daha sonra Friedman (1968: 1-17) ve Phelps (1967: 254-281), Philips eğrisinin uzun dönemde geçerli olmadığını savunarak ekonomide doğal bir işsizlik oranı bulunduğunu ve bu oranın altına inilmesinin yalnızca enflasyonu hızlandıracak ileri sürmüşlerdir. Bu görüş, beklentilerle genişletilmiş Philips eğrisinin temelini oluşturmuştur. Aynı doğrultuda NAIRU (Non-accelerating Inflation Rate of Unemployment) kavramı da işsizliğin belirli bir eşik düzeyin altında olması durumunda enflasyonun hızlanacağını, üzerinde ise enflasyonun yavaşlayacağını

belirtmektedir. 1970’lerde yaşanan (Blanchard ve Fischer, 1989:373) arz yönlü şokların, işsizlik ve enflasyonun aynı anda yükselebileceğini göstererek geleneksel Phillips eğrisi anlayışı sorgulamıştır. Daha yeni yaklaşım olan yeni Keynesyen Phillips eğrisi ise fiyat yapışkanlığı ve enflasyon beklentilerini dikkate alarak, enflasyonun hem üretim açığına hem de geçmiş dönem enflasyonuna bağlı olduğunu ileri sürmektedir (Gali ve Gertler, 1999: 195-222). Phillips eğrisinin varlığına dair gerçekleştirilen bazı çalışmalar, Phillips Eğrisinin yapısının durağan olmadığını ve özellikle uzun dönemde işsizlik ile enflasyon arasındaki ilişkinin zayıflayabileceğini öne sürmüştür. Ancak bazı araştırmalar, özellikle belirli dönemler veya ekonomiler için Phillips eğrisinin geçerliliğini sürdürdüğünü göstermektedir. Furuoka (2007: 1-14), Zaman vd. (2011: 245-254), Caporale vd. (2014: 1-19) ve Victor (2018: 195-204) gibi çalışmalar, enflasyon ve işsizlik arasında uzun dönemli bir nedensellik ilişkisi olduğunu ve Phillips Eğrisinin belirli şartlar altında geçerli olduğunu öne sürmektedir.

Türkiye’de yapılan çalışmalar enflasyon ve işsizlik arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Uysal ve Erdoğan (2003: 35-47), Bayrak ve Kanca (2013: 97-115), Alper (2017: 71-80), Salman ve Uysal (2019: 1-20) ve Özer (2020: 179-192) gibi araştırmacılar, Türkiye ekonomisi için Phillips Eğrisi hipotezinin geçerli olduğunu tespit etmişlerdir. Bu çalışmalar genel olarak, özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde işsizlik oranındaki değişimlerin fiyat dinamikleri üzerinde etkili olabileceğini ve işgücü piyasasının fiyat istikrarı ile sıkı bir ilişki içinde olduğunu vurgulamaktadır.

2.2. Ekonomik Büyüme ve İşsizlik

Ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki negatif yönlü ilişki, Okun yasası olarak bilinen ve ilk olarak 1962 yılında Arthur Okun tarafından geliştirilen çalışmadır (Okun, 1962). Okun Yasası, genellikle kısa vadeli analizlerde kullanılmakta olup, uzun vadede diğer faktörlerin de etkisiyle değişkenlik gösterebilmektedir (Ball, 2014: 1-58). Okun katsayısı bir başka deyişle işsizlik oranının GSYİH büyümesine duyarlılığı, işsizliği azaltmanın bir yolu olarak görülmekte ve bu alandaki politikaların uygulanabilirliği açısından önem arz etmektedir (Butkus, 2019: 1-17).

Türkiye için geçerli olup olmadığına yönelik, kriz dönemlerinden sonra yapılan çalışmalarda Çolak (2015:112-125), büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığı, daha çok yapısal faktörlerden etkilendiği ifade edilmektedir. Aydın (2017: 45-60), büyüme oranları ile işsizlik oranları arasındaki ilişkinin daha zayıf olduğunu, çünkü işgücü piyasasındaki yapısal problemler ile eğitim seviyesinin düşük olmasının işsizlik oranını arttırdığına dikkat çekmektedir. Bazı yapısal değişkenlere bağlı olarak bu durum Türkiye için geçerli olmayabilir. Türkiye’deki işgücü piyasası, eğitim ve beceri uyumsuzluğu, kayıt dışı istihdam ve göç gibi farklı faktörlerden etkilenmektedir (Gökşen, 2020: 34-48). Ekonomik büyümenin genel olarak işsizlik oranlarını azalttığı kabul edilse de, genç işsizlik söz konusu olduğunda bu etkinin daha sınırlı ve yavaş gerçekleştiği gözlemlenmektedir (O’Higgins, 2001: 41-44).

2.3. Eğitim ve İşsizlik

İşsizlik ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki, işgücü piyasasının dinamikleri açısından değerlendirildiğinde farklı bilim alanlarından araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Eğitim düzeyindeki artışın bireyleri işgücü piyasasında daha avantajlı konuma getirdiği genel kabul görmüş bir olgudur (Becker, 1964: 231-237). Eğitim düzeyinin yüksek olduğu bireylerde iş bulma olasılığının daha yüksek olması beklenmektedir (Mincer, 1974:5-9). Eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte işsizlik

oranlarında bir azalmanın olması yönünde genel bir kanı olsa da bu ilişki doğrusal olmamakta ve çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Özellikle ekonomik dalgalanmalar, işgücü piyasasında oluşan arz talep dengesi, teknolojik gelişmeler, mesleki beceriler vb. unsurlar; eğitilmiş bireylerin dahi işsiz kalma olasılığını gündeme getirmektedir. İşsizliği etkileyen önemli faktörlerden biri de işgücü piyasasındaki nitelik uyumsuzluğudur. Eğitilmiş bireylerin mezun oldukları alanlarda yeterli istihdamın olmaması nitelik uyumsuzluğuna yol açabilmektedir (Dalton ve Vignoles, 2000: 179-198).

Yükseköğrenim ve işsizlik arasındaki ilişkiyi inceleyen Sayın (2011: 33-53) yükseköğretimde okullaşma oranı ve büyüme oranındaki artışların genç işsizlik oranında azalmaya neden olduğunu ifade etmektedir. Türkiye’de özellikle son çeyrek yüzyılda uygulanan yükseköğretim politikaları, yükseköğretim kurumlarının artmasına olanak sağlamıştır. “Her İle Bir Üniversite” mottosu ile 2000’li yıllardan itibaren yükseköğretim kurumlarının sayısında yaşanan sıçrama yükseköğretime erişimin artırılmasının yanı sıra bölgesel kalkınmanın da desteklenmesi amaçlanmıştır (YÖK, 2023). Bu politika yükseköğretime erişilebilirliği önemli ölçüde artırmış ve beşerî sermayenin gelişimine katkı sağlamıştır. Fakat yükseköğretime katılım oranında meydana gelen artışlar, iş gücü piyasasında nitelikli iş gücünün oluşumu açısından karmaşık sonuçlara yol açmıştır. Eğitim seviyesinin yükselmesi genel anlamda iş gücünün kalitesini artırsa da, iş piyasasında talep edilen ile mezun profili arasındaki uyumsuzluk, işsizlik oranlarının yükselmesine yol açmaktadır (Altbach, 2015: 2-3; OECD, 2021). Bu durum, yükseköğretimin istihdam üzerindeki etkisinin yalnızca niceliksel değil, aynı zamanda niteliksel açıdan da değerlendirilmesi gerektiği sonucunu gündeme taşımaktadır.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

İşsizlik üzerine yapılan çalışmalar makroekonomik dinamiklerin farklılaşması sebebiyle gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerde ayrı ayrı ele alınmıştır. Gelişmiş ülkelerde yapılan ampirik çalışmalar, ekonomik büyümenin genç işsizliği üzerindeki etkisinin sınırlı kaldığını ve daha çok yapısal işgücü piyasası sorunlarının belirleyici olduğunu vurgulamaktadır.

Örneğin; Scarpetta vd. (2010: 2-26), eğitim süresinin uzamasının gençlerin işgücü piyasasına girişini geciktirdiğini ve bu durumun işsizlik oranlarını doğrudan etkileyebildiğini ortaya koymuştur. Gelişmiş ülkelerde işgücü piyasasının doymuş yapısı, gençlerin istihdam geçişini zorlaştırmakta ve işsizlik sorununu daha çok nitelik-pozisyon uyumsuzluğu temelinde ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, gelişmiş ülkelerin genç işsizlik sorununa yönelik büyümenin yanında aktif istihdam politikalarına da yer vermesi gerekmektedir. Bell ve Blanchflower (2011: 241-267), OECD ülkelerini kapsayan çalışmada genç işsizliğin ekonomik dalgalanmalara karşı daha duyarlı olduğunu belirtmiştir. Dunsch (2016: 34-57) tarafından yapılan çalışma ise Polonya’daki gençlerin makroekonomik şoklardan kaynaklı dalgalanmalardan daha hızlı etkilenirken, Almanya’nın söz konusu dalgalanmalardan çok daha yavaş etkilendiğini vurgulamıştır.

O’Higgins (2020: 171), COVID-19 krizinin genç işgücü üzerindeki etkilerine odaklanarak, ekonomik durgunluk dönemlerinde gençlerin işgücü piyasasına katılımında ciddi gerilemeler yaşandığını ve işsizlik oranlarının keskin biçimde arttığını ifade etmiştir. Eurofound (2022: 1-92) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, pandemi sonrası dönemde gençler arasında özellikle “nitelik-pozisyon uyumsuzluğunun” arttığı ve bu durumun işgücü piyasasına giriş sürecini daha da zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Güncel bulgular, genç işsizliğin kalıcı biçimde azaltılmasında aktif işgücü piyasası politikalarının bütüncül bir çerçevede ele alınmasının şart olduğunu göstermektedir. İşbaşı eğitim programları ve mesleki kurslar, özellikle krizle daha ağır darbe alan bölgelerde gençlerin işe yerleşme

oranlarını iyileştirirken, sertifika programları ve yaşam boyu öğrenme inisiyatifleri dijital beceri uyumsuzluğunu azaltarak istihdam geçişlerini hızlandırmaktadır. Ayrıca, dezavantajlı gruplara yönelik hedefe dönük burs ve staj imkânları ile gençlik istihdamı göstergelerinin düzenli izlenmesine dayanan veri-odaklı izleme sistemleri hem niceliksel hem de niteliksel düzeyde işgücü piyasası ile eğitim sistemi arasındaki uyumu güçlendirmektedir (ILO, 2023: 13-15; OECD, 2023: 58-97). Özetle ILO (2025: 6-7;22-25) raporuna göre küresel işsizlik oranının düşük seviyelerde seyretmesine rağmen genç işsizlik oranının yüksek seyretmeye devam etmesi bu durumun uzun vadeli ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkilere yol açabileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda, gelişmiş ülkelerde genç işsizliğe yönelik stratejilerin yalnızca büyüme odaklı değil, aynı zamanda eğitim-istihdam uyumunu artıracak yapısal politikaları da kapsayacak şekilde bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde genç işsizlik, enflasyon ve ekonomik büyüme gibi makro değişkenlerden daha fazla etkilenebilmektedir. ILO (2020: 24-30) raporuna göre, Latin Amerika, Güneydoğu Asya ve Afrika'da ekonomik dalgalanmalar genç nüfusu daha kırılgan hale getirmektedir. İşsizlik ve eğitim arasındaki ilişkiye yönelik yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde bir üst seviye eğitimin genç işsizlikte azalma meydana getirdiği (Altunöz, 2020: 1-4; Balkış, 2022: 74), ayrıca genç işsizliğin azalmasında bir diğer önemli unsurun yetkinlik ve yeterliliklerdeki yapısal değişim olduğu vurgulanmaktadır (Tahlin ve Westerman, 2018: 1-30). Fakat eğitimin niteliği ile işgücü piyasası ihtiyaçları arasındaki uyumsuzluk, bu ülkelerde genç işsizliğin daha da kronikleşmesine yol açmaktadır.

Alawad vd. (2020: 152-165), Ürdün'de cinsiyet, medeni durum, eğitim ve coğrafi konumun genç işsizliği üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmış ve genç istihdamın bu unsurlardan etkilendiği sonucuna varmıştır. Ayrıca kadınların erkeklere nazaran istihdamda daha az bulundukları vurgulanmıştır. İşsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi irdeleyen çalışmalar incelendiğinde ekonomik büyümenin işsizliği negatif yönlü etkilediği (Tomic, 2017: 21-30; Öztürk ve Sezen, 2018: 1-14; Fung vd., 2022: 1731-1755; Kapçak ve Özdemir, 2023: 243-254) görülmekte iken işsizlik ile ekonomik büyüme arasında herhangi bir nedensellik ilişkisinin olmadığını (Timur ve Doğan, 2015: 231-247) ileri süren çalışmalara da rastlanmaktadır. Gelişmekte olan ekonomilerde genç işsizlik, sadece ekonomik göstergelerle değil, aynı zamanda kurumsal yapılar ve eğitim sisteminin işlevselliği ile de doğrudan etkileşim halindedir. Bu nedenle, kalkınma stratejilerinde genç işgücünün nitelikli katılımına odaklanılmalıdır.

Türkiye'de genç işsizlik, ekonomik dalgalanmalardan ve yapısal sorunlardan doğrudan etkilenen kalıcı bir toplumsal meseledir. Özellikle eğitilmiş genç nüfusun işgücü piyasasında karşılaştığı uyumsuzluklar, işsizlik oranlarının yüksek seyretmesine yol açmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışmalar, genç işsizliğin çok boyutlu doğasına işaret etmektedir. Yapılan çalışmalara örnek olarak, Kopuk (2020: 11-22), enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve GSYH'yı azalttığını belirtmiştir. Özer (2020:179-192), ise yaptığı çalışmada enflasyonun işsizlik üzerinde uzun vadede etkili olduğu fakat enflasyonun işsizliği doğrudan etkilemediğini savunmuştur. Ayrıca Türkiye için enflasyon ve işsizlik arasında uzun dönemde bir ilişkinin olmadığı kısa dönemde ise nedensellik ilişkisi olduğunu belirten araştırmalarda bulunmaktadır (Albayrak ve Kanca, 2013: 115; Salman ve Uysal, 2019: 1-20).

Özdemir (2021: 77-92), enflasyon oranlarındaki artışların genç bireylerin işgücü piyasasına entegrasyonunu zorlaştırdığını ifade etmiştir. Ayrıca, enflasyonist koşulların özellikle düşük gelire sahip genç bireyler üzerinde baskı yarattığını ve kayıt dışı istihdamın artışına neden olduğunu

vurgulamıştır. Eğitim ile genç işsizlik oranları arasındaki ilişkiye odaklanılan bazı çalışmalarda eğitim faktörünün genç işsizliği azaltmada önemli bir faktör olduğu vurgulanırken (İzgi, 2012: 295-315) bazı çalışmalarda Türkiye genelinde yalnızca eğitim düzeyinin yükselmesinin işsizliği azaltmadığını, aksine yükseköğrenim mezunları arasında işsizlik oranlarının daha da yükseldiği belirtilmiştir (Çalışkan ve Dönüm, 2019: 660-669; Aydos ve Demir, 2021: 109-126). Bu bulgular, eğitim-işgücü piyasası uyumsuzluğuna dikkat çekmektedir. Türkiye özelinde yürütülen çalışmalarda genellikle ulusal ve yıllık bazda değişkenlerin ele alındığı görülmektedir. Eğitim, bölgesel kalkınma, istihdam politikaları ve sosyal yapılar, genç işsizliğin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de genç işsizliği üzerine yapılan çalışmalar, enflasyon, eğitim düzeyi gibi çeşitli makroekonomik göstergeleri ulusal düzeyde ele almaktadır. Bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulduğu genç işsizliğin mekânsal ve yapısal dinamiklerini dikkate alan çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bu bağlamda, çalışma veri setinin İstatistik Bölge Düzeyleri Sınıflandırılmasına (IBBS) göre 26 Düzey II bölgesini ele alması bakımından mevcut çalışmalardan farklılaşmaktadır. Bölgesel bazlı analizler, genç işsizliğin mekânsal dağılımını, yapısal kırılmalarını ve bölgeye özgü dinamiklerini ortaya koyarak, daha hedefe yönelik ve etkili politika önerilerinin geliştirilmesine önemli bir zemin sunmaktadır. Mevcut literatüre paralel olarak ekonomik büyüme ile genç işsizliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ve ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. İlaveten genç işsizliğinin en önemli açıklayıcısının genç işsizliğinin bir önceki dönem değeri olduğu görülmektedir. Çalışma teorik beklentinin tam tersine yükseköğrenime katılımın genç işsizliğini açıklamada yetersiz kalması ve enflasyon ile genç işsizliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamasıyla mevcut literatürden farklılaşmaktadır.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Genç işsizlik; ekonomik yapıların kırılganlığını, sosyal uyumu ve demografik dengeleri etkileyen çok boyutlu bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu sorunla mücadelede etkili politikalar geliştirebilmek için enflasyon oranı, ekonomik büyüme hızı ve eğitim düzeyi gibi temel makroekonomik göstergelerin genç işsizliği nasıl etkilediğine dair ampirik bulgulara başvurmak önem arz etmektedir. Literatürde, söz konusu ilişkilerin ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve bölgesel özelliklerine göre çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Bu çalışma Türkiye’de Düzey II bölgelerinde genç işsizlik, ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğrenime katılım arasındaki ilişkiyi panel veri modelleri yardımıyla incelemektedir. Türkiye’de bölgesel bağlamda yürütülen çalışmaların veri kısıtı nedeniyle sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle bölgesel verilerin son yıllarda raporlanmaya başlamasıyla birlikte bölgesel bazda yürütülecek olan çalışmalarda bir artış olması beklenmektedir. Çalışma, Türkiye için NUTS II düzeyinde veri setini ele alması itibarıyla genellikle ülke bazında veya benzer özelliklere sahip farklı ülkelerin karşılaştırılmasıyla veya farklı analiz yöntemlerinin kullanılmasıyla günümüze kadar gelen mevcut literatürden farklılaşmaktadır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Türkiye için 26 Düzey II bölgesi bazında 2005-2021 yılları arasını kapsayan dönemde genç işsizlik oranı, kişi başına gelir, yükseköğretime katılım ve enflasyon verileri yıllık bazda ele alınmıştır. Tüm veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiş olup Genç İşsizlik Oranı

15-24 yaş arası toplam işsiz oranını, Enflasyon; yılsonu itibariyle bir önceki yılın aynı ayına göre Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) yüzde değişim oranını, Yüksek Öğrenime Katılım; yükseköğrenim kurumlarında ön lisans ve lisans düzeyinde yeni kayıtlı toplam öğrenci sayısını, Büyüme Oranı ise 2009 yılı bazlı kişi başına gayri safi yurt içi hasılayı ifade etmektedir. Tablo 1’de kullanılan değişkenler yer almaktadır.

Tablo 1. Analizde Kullanılan Değişkenler

DEĞİŞKEN	AÇIKLAMA	KAYNAK
UNEMP	Yaş gruplarına göre işsizlik oranı [15 yaş ve üzeri-%] : 15-24 / Toplam	TÜİK
GDP	Kişi başına Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (2009 bazlı) : Kişi başına GSYH (\$)	TÜİK
HE	Yüksek öğrenime katılım: Yükseköğretim kurumlarında önlisans ve lisans düzeyinde öğrenci sayıları : Yeni kayıtlı / Toplam	TÜİK
İNF	Yıl sonu itibariyle bir önceki yılın aynı ayına göre tüketici fiyatları endeksi değişim oranı (%), 2003=100 : Genel	TÜİK

Kaynak: TÜİK, 2024 (Tablo yazarlar tarafından oluşturulmuştur).

4.3.1 Değişkenlere Yönelik Ön testler

En uygun tahmin yönteminin belirlenebilmesi için değişkenlere ve modele yönelik ön testler bu bölümde yer almaktadır. Tablo 2’de serilere yönelik yapısal kırılma test sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 2. Yapısal Kırılma Testi

	Test İstatistiği	%1 Kritik Değer	%5 Kritik Değer	%10 Kritik Değer	P Değeri
F(1 0)	8,29	6,09	4,66	4,03	
F(2 1)	5,17	6,59	5,24	4,64	
F(3 2)	2,43	6,92	5,61	4,99	
Kırılma Sayısı		1	1	2	
2010	8,29	6,09	4,66	4,03	0,00
Sabitte Kırılma	0,07				0,7943
Eğimde Kırılma	2,11				0,0977

Not: Test istatistikleri stata 18 programı ile elde edilmiştir

Ditzen, Karavias ve Westurlund (2021) tarafından geliştirilen yapısal kırılma testi ile öncelikle seride kaç adet yapısal kırılma olduğu test edilmiş, akabinde önerilen yapısal kırılmanın hangi tarihte olduğu saptanmıştır. Test sonuçlarına göre seride bir adet yapısal kırılmanın varlığı görülmekte olup söz konusu kırılma 2010 yılındadır. Kırılma tarihinin belirlenmesinin ardından bu yılda gözlemlenen yapısal kırılmanın anlamlı olup olmadığı ve eğer anlamlı ise eğimde, sabitte veya hem eğimde hem sabitte olup olmadığı test edilmelidir. Kukla değişkenler yardımıyla yapılan testler sonucunda sabitte ve eğimde kırılma olmadığını ifade eden sıfır hipotezi reddedilememektedir. Bir başka deyişle her ne kadar 2010 yılında yapısal kırılma olsa da bu kırılma kukla değişkenler yardımıyla modele dahil edilip sınandığında model ile uyumsuz olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapısal kırılma analize dahil edilmemiştir.

Tablo 1. Parametre Homojenliği Testi

	Test İstatistiği	P Değeri
Delta Testi Δ	3,302	0,0000
Delta Testi Δ_{adj}	3,930	0,000
S (Swamy1970)	1005,67	0,000

Not: Test istatistikleri stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 3'te parametre homojenliğinin testine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Parametrelerin homojen olduğunu ifade eden temel hipotez hem Swamy (1970: 311-322) tarafından geliştirilen "S" testine hem de Peseran ve Yamagata (2008:105-127) tarafından geliştirilen delta testine göre reddedilmektedir.

Tablo 4. Panelin Geneline Yönelik Yatay Kesit Bağımlılığı Testi

	Test İstatistiği	P Değeri
LM	10,38	0,0000
LM _{adj}	47,5	0,000
LM CD	25,33	0,000

Not: Test istatistikleri stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 4'te Breusch ve Pagan (1980:239-253) tarafından geliştirilen LM testi, Peseran, Ulah ve Yamagata (2008:105-127) tarafından geliştirilen LM bias-adjusted testi ve Peseran (2004:5-9) tarafından geliştirilen CD test istatistikleri ter almaktadır. Tüm testler için temel hipotez birimler arası korelasyonun olmadığını ifade etmektedir. Test istatistiklerinin p değerlerine göre yatay kesit bağımlılığının olduğunu ifade eden alternatif hipotez kabul edilmektedir.

Tablo 5. Değişkenlere Yönelik Yatay Kesit Bağımlılığı Testi

Değişken	Test İstatistiği	P-değeri
LUNEMP	25,49	0,000
LINF	70,55	0,000
LGDP	65,52	0,000
LHE	41,79	0,000

Not: Test istatistikleri stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 5'te Peseran (2004:1-39) tarafından geliştirilen değişkenlere yönelik yatay kesit bağımlılığı test sonuçları gösterilmektedir. Yatay kesit bağımlılığının olmadığı yönündeki temel hipotez tüm değişkenler için reddedilmektedir.

Tablo 6. Panel Birim Kök Testleri

Sabitli Model				
	Test İstatistiği	%1	%5	%10
LUNEMP	-2,513 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
LINF	-4,351 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
LGDP	-1,494 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
LHE	-1,982 (0)	-2,320	-2,150	-2,070
Sabitli ve Trendli Model				

LUNEMP	-2,741 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
LINF	-4,401 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
LGDP	-2,452 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
LHE	-2,115 (0)	-2,830	-2,670	-2,580
Fark Serisinde Sabitli Model				
LGDP	-3,002	-2,320	-2,150	-2,070
LHE	-2,553	-2,320	-2,150	-2,070
Fark Serisinde Sabitli ve Trendli Model				
LGDP	-3,201	-2,830	-2,670	-2,580
LHE	-3,329	-2,830	-2,670	0,000

Not: Test istatistikleri stata 18 programı ile elde edilmiştir

Tablo 6’da Pesaran (2003:1-24) tarafından geliştirilen yatay kesit bağımlılığı altında birim kökün varlığını test eden CADF (Cross Sectionally Augmented Dickey Fuller Test) panel birim kök testi sonuçları yer almaktadır. Genç işsizlik ve enflasyon serileri için serilerin durağan olmadığı yönündeki temel hipotez reddedilmektedir. Kişi başına gelir ve yükseköğretime katılım değişkenlerinin düzeyde durağan olmadığı ancak birinci fark serisinde durağanlaştığı görülmektedir.

4.3.1 Tahmin Yöntemi

Çalışmada kullanılan tüm değişkenler logaritmik formda modele dahil edilmiş olup bağımlı değişkenin gecikmeli değerlerinin bağımsız değişken olarak yer aldığı otoregresif dinamik panel veri modeli ile tahmin edilmiştir. Bilindiği gibi otoregresif dinamik panel veri modellerinde araç değişken sayısının gözlem sayısından küçük olması, ikinci mertebeden otokorelasyonun olmaması ve dışsalılık varsayımının sağlanıyor olması beklenmektedir. Dinamik panel veri modellerinin tahmininde tesadüfi etkiler tahminçileri birim etkilerin varlığında birim etki ile gecikmeli bağımlı değişkenlerin korelasyonlu olması nedeniyle uygun tahminçiler olarak değerlendirilmemektedir. Yapılan çalışmalar genellikle sabit etkiler ve birinci fark tahminçileri üzerine yoğunlaştığını göstermektedir. Birinci fark tahminçileri gözlem kaybına neden olmaktadır. Sabit etkiler varsayımı altında grup içi dönüşüm ile birim etki modelden düşmekte ancak “Nickell sapması” nedeniyle tahminçiler tutarsız olmaktadır. Bu duruma yönelik olarak Kiviet (1995:53-78, 1999), Bun ve Kiviet (2003: 145-152) ve Bruno (2005:361-366) tarafından bir düzeltme önerilmiş ve sapması düzeltilmiş gölge değişkenli en küçük kareler tahminçisi ortaya çıkmıştır (Tatoğlu Yerdelen, 2023:186). Bu tahminci standart hataları bootstrap varyans-kovaryans matrisinden hareket ederek hesaplamaktadır. Ayrıca birinci farklardan hareket edilmediği için olası otokorelasyon sorunu ortadan kalkmaktadır. Buradan yola çıkarak çalışmada sapması düzeltilmiş gölge değişkenli en küçük kareler tahminçisinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Denklem (1) de otoregresif panel veri modeli genel haliyle gösterilmektedir.

$$Y_{it} = \alpha + \delta Y_{it-1} + \beta X_{it} + \mu_i + u_{it} \quad i=1,...,N, \quad t=1,...,T \quad (1)$$

Çalışmada kullanılan model denklem (2)’de gösterilmektedir.

$$LUNEMP_{it} = \alpha + \delta LUNEMP_{it-1} + \beta LINF_{it} + \beta LGDP_{it} + \beta LHE_{it} + \mu_i + u_{it} \quad i=1,...,N, \quad t=1,...,T \quad (2)$$

Burada LUNEMP genç işsizliğini, LUNEMP_{it-1} genç işsizliğinin bir önceki dönem değerinin logaritmasını, LINF enflasyonun logaritmasını, LGDP kişi başına gelirin logaritmasını, LHE yükseköğretime katılım oranının logaritmasını temsil etmektedir. Çalışma kapsamında genç

işsizliğinin bir önceki dönem değerinin, enflasyonun, kişi başına gelirin ve yükseköğrenime katılım oranının genç işsizliğini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilemesi beklenmektedir.

4.4. Bulgular

Tablo 7. Tahmin Sonuçları

	Test İstatistiği	Standart Hata	Z İstatistikleri	P Değeri
LUNEMP_{it-1}	0,7038	0,3809	18,47	0,000
LGDP	-0,3410	0,0880	-3,88	0,000
LINF	0,0172	0,0217	0,79	0,427
LHE	-0,0409	0,0694	-0,59	0,556

Not: Test istatistikleri stata 18 programı ile elde edilmiştir.

Tablo 7’de otoregresif dinamik panel veri modelinin sapması düzeltilmiş gölge değişkenli EKK tahmincisi ile elde edilen tahminler yer almaktadır. Bu yöntemle göre tahmin sonuçları öncelikle gölge değişkenli EKK (grup içi) tahmin yöntemi kullanılarak elde edilmekte, ikinci aşamada sapmalı olan bu tahminler için düzeltme yapılmaktadır. Sapma düzeltme oranı Arellano ve Bond’a (1991:277-297) göre belirlenmiştir. Bootstrap sonucu elde edilmiş standart hatalardan elde edilen z istatistik değerlerine göre bağımlı değişkenin gecikmeli değeri ile kişi başına gelir bağımlı değişkeni açıklamakta istatistiksel olarak anlamlı ve işaretleri beklenen yöndedir. Genç işsizliğinin bir önceki dönem değeri arttıkça genç işsizlik oranı artmaktadır. Ekonomik büyüme oranının göstergesi olan kişi başına gelir arttıkça genç işsizlik oranı azalmaktadır. Bir diğer değişle ekonomik büyümede meydana gelecek bir artış genç işsizliği istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde etkilemektedir. Buna karşın enflasyon ve yükseköğrenime katılım değişkenleri bağımlı değişkeni açıklamakta istatistiksel olarak anlamlı değildir. Teorik olarak yükseköğrenime katılım oranının genç işsizliğini azaltması beklenmektedir. Zira 15-24 yaş arasındaki gençlerin aktif eğitim içerisinde yer alması hem mevcut iş arayan sayısını azaltıcı bir etkiye sebep olması hem de eğitim ile edinilen kazanımların daha kolay iş bulabilme imkânı sağlaması beklenmektedir. Benzer şekilde enflasyonda meydana gelecek bir değişiklik genç işsizliğini açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye’de 26 Düzey 2 bölgesinde ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğrenime katılımın genç işsizlik oranına etkisi otoregresif dinamik panel veri modeli yardımıyla araştırılmıştır. Elde edilen bulgular genç işsizlik oranının bir dönem gecikmeli değerinin genç işsizlik oranına pozitif ve anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koyarken ekonomik büyümenin genç işsizlik oranlarını negatif ve anlamlı etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar teorik beklenti ile uyumludur. Diğer taraftan yükseköğrenime katılım ve enflasyon teorik beklentinin aksine genç işsizliğini açıklayamamaktadır. Genç işsizliğini etkileyen faktörlerin içerisinde yükseköğretim oldukça önem arz etmektedir. Gençlerin eğitim seviyesindeki artış onların iş bulabilme potansiyeli yükseltmektedir. Ayrıca belli bir grubun aktif iş arayanlar içerisinde değil de yükseköğretim içerisinde yer alması genç işsizliği rakamlarına azaltıcı bir etki olarak yansıyacaktır. Bu bağlamda her ile bir üniversite mottosundan yola çıkarak yürütülen yükseköğretim politikalarının beklenen pozitif etkilerinin henüz gözlemlenemediği görülmektedir. Bu durumun nedeni bölgesel bazda toplanan verinin zaman boyutunun kısa olması olabilir. Eğitim veya ekonomik büyüme gibi makro boyutta

uygulanacak politikaların etkilerinin orta ve uzun vadede gözlemleneceği unutulmamalıdır. Benzer şekilde bölgesel bazda raporlanan enflasyon rakamlarının 2021 yılı itibarıyla son bulması çalışmayı kısıtlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Daha uzun veri seti ile yapılacak olan ileriki çalışmalar farklı metodolojik yöntemlerin kullanılmasıyla her bir bölge bazında tahmin sonuçlarının elde edilmesine ve dolayısıyla bölgesel farklılıkların daha net bir şekilde ortaya konulmasını sağlayacaktır. Böylelikle bölgesel dinamikleri dikkate alan politikalar oluşturulabilir.

Türkiye’de bölgesel bazda yapılan araştırmalar özellikle veri kısıtı nedeniyle oldukça sınırlıdır. Çalışmanın ve elde edilen bulguların bu bağlamda değerlendirildiğinde daha sonra yapılacak olan araştırmalara temel teşkil etmesi öngörülmektedir. Bölgesel verilerin zaman boyutunun artmasıyla birlikte gelecek dönemlerde yapılacak olan araştırmalar farklı metodolojik yöntemlerin ve farklı değişkenlerin analiz edilmesine olanak sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ademola, A. S., & Badiru, A. (2016). The Impact of Unemployment and Inflation on Economic Growth in Nigeria (1981-2014). *International Journal of Business and Economics Sciences Applied Research (IJBESAR)*, 9(1), s. 47-55.
- Alawad, A.S., Kreishan, F.M., & Selim, M. (2020). Determinants of Youth Unemployment: Evidence from Jordan. *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(4), s. 152-165. doi: 10.35808/ijeba/576
- Albayrak, N. (2013). İşsizlik ve Büyüme İlişkisi: 2000-2012 Türkiye Örneği. Karadeniz: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Alper, F. (2017). Relationship Between Inflation and Unemployment: The ARDL Bound Testing Approach for Turkey. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), s. 71-80. <https://doi.org/10.30711/utead.352151>
- Altbach, P. G. (2015, January). The dilemmas of higher education expansion. *International Higher Education*, (79) s. 1-32.
- Altunöz, U. (2020). Türkiye’de İşgücü Piyasasında Eğitim Seviyesi Genç İşsizlik Üzerindeki Etkili mi? Ekonometrik analiz. *Journal of Ekonomi*, s. 1-4.
- Aydın, B. (2017). Türkiye Ekonomisi ve İşsizlik: Okun Yasası’nın Türkiye’deki Geçerliliği. *İstanbul İktisat Dergisi*, 5(2), s. 45-60.
- Aydos, M., & Demir, Y. D. D. Ç. (2021). Eğitim Seviyelerine Göre Genç İşsizliğinin Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği. *İzmir İktisat Dergisi*, 36(1), s.109-126. <https://doi.org/10.24988/ije.202136108>
- Arellano, M. & Bond, S. (1991, April). Some Tests of Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and an Application to Employment Equations. *The Review of Economic Studies*, 58, (2) s. 277-297
- Ball, L. (2014). The Long-Term Effects of the Great Recession on the U.S. Labor Market. *Brookings Papers on Economic Activity*, (2), s.1-58.
- Balkış, G. (2022). Yükseköğrenim Genişlemesinin İşsizlik Üzerine Etkileri. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bayrak, N., & Kanca, O. C. (2013). Türkiye’de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(3), s. 97-115.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. University of Chicago press. 19 02, 2024 tarihinde National Bureau of Economic Research: <http://www.nber.org/books/beck75-1> adresinden alındı
- Bell, D. N. F., & Blanchflower, D. G. (2011). Young People and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27(2), s. 241-267

- Bun, M.J.G., & Kiviet, J.F., (2003). On the Diminishing Returns of Higher-Order Terms in Asymptotic Expansions of Bias. *Economics Letters*, 79(2), s. 145-152. doi: [https://doi.org/10.1016/S0165-1765\(02\)00299-9](https://doi.org/10.1016/S0165-1765(02)00299-9)
- Butkus, M., ve Šeputienė, J. (2019). The Output Gap and Youth Unemployment: An Analysis Based on Okun's Law. *Economies*, 7 (4), s. 1-17.
- Blanchard, O., & Fischer, S. (1989, March). *Lectures on macroeconomics*. MIT press.
- Breusch T.S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), s. 239-253, <https://doi.org/10.2307/2297111>
- Bruno, G. S. F. (2005). Approximating the Bias of the LSDV Estimator for Dynamic Unbalanced Panel Data Models. *Economics Letters*, 87(3), s. 361-366.
- Caporale, G. M., & Gil-Alana, L. (2014). Youth Unemployment in Europe: Persistence and Macroeconomic Determinants. *Cesifo Working*, 4696(4), 1-19.
- Çalışkan, Ş. & Dönüm, N. (2019). Türkiye'de Genç işsizliği – Eğitim ilişkisi. 3. *Uluslararası Uygulamalı Sosyal Bilimler Kongresi*, s. 660-669
- Çelik, D., & Erkişi, K. (2022). Gelişmiş Ülkelerde Enflasyonun Gelir Dağılımı Üzerine Olan Etkisinin Panel Veri Analizi ile İncelenmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 23(2), s. 53-68. <https://doi.org/10.31671/doujournal.1076434>
- Çolak, A. (2015). Türkiye'de Büyüme ve İşsizlik İlişkisi: Okun Yasası'nın Testi. *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(4), s. 112-125.
- Ditzen, J., & Karavias, Y. & Westerlund, J. 2021. Testing and Estimating Structural Breaks in Time Series and Panel Data in Stata, Discussion Papers 21-14, Department of Economics, University of Birmingham.
- Dolton, P., & Vignoles, A.. (2000). The Incidence and Effects of Overeducation in the U.K. Graduate Labour Market. *Economics of Education Review*, 19(2), s. 179-198. doi:10.1016/S0272-7757(97)00036-8.
- DİKA. (2024). *Ajans Destek Programları*. 02 23, 2025 tarihinde Dicle Kalkınma Ajansı: <https://www.dika.org.tr/destekler/ajans-destekleri> adresinden alınmıştır.
- Dunsch, S. (2016). Okun's Law and Youth Unemployment in Germany and Poland. *International Journal of Management and Economics*, 49(1), s. 34-57. doi:[10.1515/ijme-2016-0003](https://doi.org/10.1515/ijme-2016-0003)
- Eurofound. (2022). Impact of COVID-19 on Young People in the EU. *Publications Office of the European Union*. s.1-92.
- Fung, Y.V., & L. H. Nga, J. (2022). An Investigation of Economic Growth, Youth Unemployment and Inflation in ASEAN Countries. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 12(1), s. 1731 – 1755. doi:[10.6007/IJARBS/v12-i1/12023](https://doi.org/10.6007/IJARBS/v12-i1/12023)
- Furuoka, F. (2007). Does the Phillips Curve Really Exist? New Empirical Evidence from Malaysia. *Economics Bulletin*, 5(16), s.1-14.
- Gökşen, M. (2020). Türkiye'de İşsizlik Sorunu ve Okun Yasası'na Etkileri. *Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Dergisi*, 12(1), s. 34-48.
- ILO. (2020). *Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and the future of jobs*. 04 24, 2025 tarihinde International Labour Organization: https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_737648/lang--en/index.htm adresinden alındı
- ILO. (2021). *Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and the Future of Jobs*. 01 19, 2025 tarihinde International Labour Organization: <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/youth/2020/lang--en/index.htm> adresinden alındı
- ILO. (2023). *Global Employment Trends for Youth 2023: Towards a Sustainable Labour Market Transition*. 04 24, 2025 tarihinde International Labour Organization: <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/youth/2023/lang--en/index.htm> adresinden alındı
- ILO. (2025). *World Employment and Social Outlook: Trends 2025*. Geneva: International Labour Office. 04 26, 2025 tarihinde International Labour Organization: <https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-trends-2025> adresinden alındı

- İzgi, B. B. (2012). Genç İşsizliği ve Eğitim İle Olan İlişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), s. 295-310.
- Kapçak S., & Özdemir İ. (2023). Gelişmekte Olan Ülkelerde Dış Ticaret, İşsizlik ve Enflasyonun Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Panel Veri Analizi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 24(2), s. 243-254
- Kiviet, J. F. (1995). On bias, inconsistency and efficiency of various estimators in dynamic panel data models. *Journal of Econometrics*, 68(1), s.53–78. [https://doi.org/10.1016/0304-4076\(94\)01643-P](https://doi.org/10.1016/0304-4076(94)01643-P)
- Kiviet, J. F. (1999). Expectation of Expansions for Estimators in a Dynamic Panel Data Model: Some Results for Weakly Exogenous Regressors. In C. Hsiao, K. Lahiri, L.-F. Lee, & M. H. Pesaran (Eds.). *Analysis of Panel Data and Limited Dependent Variables*. Cambridge University Press, s. 85–103.
- Kopuk, E. (2020, Aralık). İşsizlik ve Enflasyonun Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi 1988-2019 Dönemi Türkiye İncelemesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, s. 11-22. doi: <https://doi.org/10.21733/ibad.769528>
- Mincer, J. (1974) *Schooling Experience and Earnings*. 02 11, 2025 tarihinde Columbia University Press: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c1765/c1765.pdf> adresinden alındı
- Nickell, S. (1981). Biases in Dynamic Models With Fixed Effects. *Econometrica: Journal of the econometric society*, 49(6), s. 1417-1426. doi: <https://doi.org/10.2307/1911408>
- OECD. (2021). *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*. 04 24, 2025 tarihinde OECD Publishing: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en/full-report.html adresinden alındı
- OECD. (2023). *Youth Employment Review 2023: Skills, Transitions and Policy Responses*. 04 24, 2025 tarihinde OECD Publishing: <https://www.oecd.org/young-people/youth-employment-review-2023/> adresinden alındı
- O'Higgins, N., & ILO. (2001). *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*. s. 1-228.02 19, 2025 tarihinde International Labour Organization: <https://www.ilo.org/publications/youth-unemployment-and-employment-policy-global-perspective> adresinden alındı
- O'Higgins, N. (2020). *Rising Youth Unemployment During the COVID-19 Crisis: How to Prevent a Major Problem Becoming a Tragedy*. IZA Policy s. 171.
- Okun, A. M. (1962). Potential GNP: Its Measurement and Significance. *Proceedings of the Business and Economic Statistics Section, American Statistical Association*.
- Özdemir, Z. (2017). Eğitim ve Genç İşsizlik: Türkiye'deki Gençlerin İşgücü Piyasasına Entegrasyonu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 77-92.
- Özer, M. O. (2020, Nisan). Türkiye'de Enflasyon ve İşsizlik Oranları Arasındaki Uzun Dönemli İlişkinin Analizi: Phillips Eğrisine Fourier Yaklaşımı. *Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), s. 179-192. doi:10.30794/pausbed.560093
- Öztürk, S. & Sezen S. (2018, Mayıs). Ekonomik Büyüme ile İşsizlik Arasındaki İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (41), s. 1-14
- Pesaran, M. H. (2003). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-section Dependence. *Cambridge Working Papers in Economics*, 0346, Faculty of Economics (DAE), University of Cambridge.
- Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross-section Dependence in Panels. *Cambridge Working Papers in Economics*, 0435, Faculty of Economics, University of Cambridge.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-section Dependence. *Journal Of Applied Econometrics*, 22, s. 265–312. doi:<https://doi.org/10.1002/jae.952>
- Pesaran, M. H., Ullah, A., & Yamagata, (2008, March). A Bias-adjusted LM Test of Error Cross-section Independence. *Econometrics Journal*, 11(1), s. 105–127. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1368-423X.2008.00223.xz>
- Phillips, A. W. (1958). The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957. *Economica*, 25(100), s. 283–299. doi:<https://doi.org/10.2307/2550759>

- Salman, G., & Uysal D. (2019, Mart). Türkiye’de Enflasyon ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Tespiti: 2006:Q1-2018:Q2 Var Model Analizi. *Journal of International Social Sciences Academic Researches Dergisi*, 3(1), s. 1-20
- Samuelson, P. A., & Solow, R. M. (1960). Analytical Aspects of Anti-Inflation Policy. *The American Economic Review*, 50(2), s. 177–194.
- Sayın, F. (2011). Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), s. 33-53.
- Scarpetta, S., Sonnet, A., & Manfredi, T. (2010, January). Rising youth unemployment during the crisis: How to prevent negative long-term consequences on a generation? *OECD Social, Employment and Migration*, 106 s. 2-26.
- Seman, K.S. (2016). Etiyopya’da Genç İşsizlik Nedenleri ve İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s. 4-92
- Swamy, P. (1970). Efficient Inference in A Random Coefficient Regression Model. *Econometrica*, 38(2), s.311-322
- Tählin M., & Westerman J. (2018). Youth Employment Decline and the Structural Change of Skill. *European Societies*, 22(1), s. 1-30. doi: 10.1080/14616696.2018.1552981
- Tansel, A., & Taşçı, H. (2004, Eylül). Determinants of Unemployment Duration for Men and Women in Turkey. *SSRN Electronic Journal*, s. 2-39. doi:10.2139/ssrn.512222
- Tatoğlu Yerdelen, F. (2023). İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı. Türkiye, İstanbul: BETA Basım Yayın A.Ş.
- Timur, C., & Doğan Z. (2015, Ekim). İstihdam Yaratmayan Büyüme: Türkiye Analizi. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 231-247
- Tomić, I. (2016, January). What Drives Youth Unemployment in Europe? 11 10, 2024 tarihinde *Radni materijali Ekonomskog Instituta*: https://www.eizg.hr/UserDocsImages/publikacije/serijske-publikacije/radni-materijali/What_drives_youth_unemployment_in_Europe.pdf?vel=496725 adresinden alındı
- TÜİK. (2024). *İşgücü İstatistikleri*. 03 18, 2024 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu (<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=istihdam-issizlik-ve-ucet-108&dil=1> adresinden alındı
- TÜİK. (2023). *Bölgesel İstatistikleri*. 03 30, 2024 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/sorguSayfa.do?target=tablo> adresinden alındı
- Uysal, D. & Erdoğan, S. (2003). Enflasyon ile İşsizlik Oranı Arasındaki ve Türkiye örneği (1980-2002). *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(6), s. 35-47.
- Ünal, E. (2019). Türkiye’de Ekonomik Büyüme, İşsizlik ve Enflasyon İlişkisi Üzerine Bir Analiz. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. s. 5-164.
- Victor, V. (2018). Inflation Unemployment Dynamics in Hungary – A Structured Cointegration and Vector Error Correction Model Approach. *Theoretical and Applied Economics*, 25(2) s.195-204.
- YÖK. (2021). *Üniversite Sanayi İşbirliğinin Geliştirilmesi Eylem Planı Raporu*. 02 13, 2025 tarihinde Yükseköğretim Kurulu: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/universite-sanayi-isbirliginin-gelistirilmesi-eylem-plani-raporu-yayimlandi.aspx> adresinden alındı
- YÖK. (2022). *Uyruğa göre Öğrenci Sayıları Raporu*. 12 14, 2024 tarihinde Yükseköğretim Kurulu: <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden alındı
- Zaman, K., Khan, M. M., Ahmad, M., & İkrām, W., (2011, January). Inflation, Unemployment and the NAIRU in Pakistan (1975-2009). *International Journal of Economics and Finance*, 3(1), s. 245-245. doi:10.5539/ijef.v3n1p245